

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДІЯЛЬНОСТІ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Проаналізовано систему факторів, що забезпечують фінансову безпеку кредитних спілок.

Ключові слова: фінансова безпека, кредитна спілка, ризик, загрози, фактори забезпечення фінансової безпеки.

Постановка проблеми. Безпека фінансово-господарської діяльності підприємств та організацій тісно пов'язана з ризиками, які є невід'ємною складовою ринкової форми господарювання. Ризик — це вид небезпеки, на яку необхідно реагувати. Однак ніякі людські здібності не здатні ліквідувати ризик. Існують лише способи полегшення його наслідків. Безпека підприємництва спрямована на усунення чи зменшення ризику економічних збитків.

Загальна стратегія економічної безпеки, на нашу багатьох дослідників, повинна формуватись із таких складових: стратегія запобігання можливих загроз, стратегія усунення існуючих загроз, стратегія відновлення безпеки і компенсації втрат.

Стратегія запобігання орієнтована на прогнозування і завчасне виявлення можливих загроз. Така стратегія є найбільш ефективною, тому що виключає можливість появи кризової ситуації і водночас є найбільш дорогою, бо потребує значних витрат ресурсів.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням теоретичних та методичних аспектів створення та розвитку кредитної кооперації в Україні займалися В. Алексійчук, Д. Бартон, В. Гончаренко, В. Зіновчук, М. Малік, Р. Славюк, А. Стадник, П. Саблук, фахівці європейського TACIS з розвитку кооперації та ін.

Разом з тим, існує необхідність подальшого вивчення місця і ролі фінансових ризиків у діяльності кредитних спілок з метою забезпечення їх фінансової безпеки.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є визначення основних ознак виникнення та методів запобігання ризикам діяльності кредитних спілок, як інструмента забезпечення фінансової безпеки кредитних спілок.

Для досягнення поставленої мети передбачено вирішити наступні завдання:

- сформулювати основні ознаки фінансової безпеки підприємств на сучасному етапі господарювання;

- визначити сутність ризиків діяльності кредитних спілок та їх місце на ринку фінансових послуг;

- проаналізувати основні фактори формування фінансової безпеки кредитних спілок на сучасному етапі господарювання;

Обґрунтування отриманих наукових результатів.

Економічна безпека підприємства - це стан ресурсів підприємства (капіталу, персоналу, інформації, технології, техніки) і підприємницьких здібностей при яких економічні параметри дозволяють зберегти стабільне функціонування, рівновагу та стійкість при мінімізації загроз.

Головна мета фінансової безпеки - гарантувати найбільш ефективне використання ресурсів підприємства для забезпечення стабільного функціонування та динамічного розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам.

Основні функціональні цілі економічної безпеки:

- забезпечення безпеки капіталу та майна підприємства
- забезпечення фінансової ефективності роботи: фінансової стійкості, незалежності
- досягнення конкурентоспроможності та високого рівня економічного потенціалу

- досягнення високого рівня менеджменту, оптимальної організаційної структури управління підприємством
- правова захищеність господарської діяльності підприємства

Основні складові економічної безпеки підприємства: фінансова, технологічна, ресурсна, соціальна, інформаційна, кадрова, екологічна, правова [2]. Найбільш значущою серед перерахованих складових є фінансова, оскільки стійкість функціонування підприємства забезпечує стає фінансове становище.

Ефективне управління ресурсами підприємства в значній мірі залежить від оптимального узгодження окремих видів ресурсів, рівня організації праці та ефективності управління підприємства. На нашу думку, фінансова складова економічної безпеки підприємств тісно пов'язана з поняттям фінансово-виробничого потенціалу. В роботах багатьох вчених в даному аспекті виділяється поняття економічного потенціалу підприємства, який переважно трактується як сукупність ресурсів, наданих в розпорядження підприємства для здійснення виробничої діяльності[4].

Деякі автори розглядають економічний потенціал з позицій фінансового менеджменту та визначають його як сукупну спроможність економічних ресурсів підприємства забезпечити отримання максимально можливого доходу засобами виробництва та реалізації необхідних для ринку товарів та послуг в умовах зовнішньої та внутрішньої середовища, що забезпечують найбільш повне їх використання [5].

В.В. Ковальов та О.Н.Волкова [3] під економічним потенціалом підприємства розуміють спроможність досягати поставленої мети, використовуючи наявні матеріальні, трудові та фінансові ресурси. Для формалізованого опису економічного потенціалу вони пропонують використовувати бухгалтерську звітність, яка являє собою певну модель підприємства. В цьому випадку виділяються дві характеристики економічного потенціалу: майновий та фінансовий стан підприємства.

Майновий стан характеризується величиною, складом та станом активів,

що є в розпорядженні підприємства для досягнення своєї мети.

Фінансовий стан, безумовно, також визначається досягнутими фінансовими результатами за звітний період, а також описується деякими активними та пасивними статтями балансу та співвідношеннями між ними.

З даною точкою зору не можна погодитись, так як нераціональна структура майна може привести до погіршення фінансового стану і навпаки.

Фінансові відносини ґрунтуються на можливій соціальній і економічній вигоді від застосування вкладеного капіталу і не позбавлені певного ризику. Щоб забезпечити фінансову стабільність впродовж тривалого періоду, необхідно постійно стежити за фінансовим станом організацій, оперативно реагувати на зміни, вивчати їх закономірність і причини відхилення від критичної межі задовільної оцінки за вищеназваними ознаками фінансової стабільності, вживати заходи для підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності.

У відповідності з чинним законодавством, кредитна спілка - це неприбуткова організація, заснована фізичними особами на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки [1].

Успіх функціонування кредитних спілок залежить від того, в якій мірі їх діяльність відповідає кооперативній природі та сутності установ дрібного кредитування. Кредитна спілка в процесі своєї діяльності підпорядкована різного роду ризикам. Ризики являються наслідками стихійної зміни попиту та пропозиції. Але основним ризиком є кредитний ризик, пов'язаний з неможливістю позичальника виконати умови кредитного договору.

До основних факторів, що підвищують кредитний ризик в кредитних спілках відносять:

- значний розмір сум кредитів, виданих вузькому колу позичальників;
- ліберальна кредитна політика - надання кредитів без наявності необхідної інформації;

- неможливість отримання відповідного забезпечення для кредиту;
- значні суми кредитів, виданих позичальникам, пов'язаних між собою;
- нестабільність економічної та політичної ситуації.

До факторів, що знижують кредитний ризик:

- консервативна політика управління кредитуванням;
- ретельна процедура затвердження кожного кредиту;
- встановлення максимально допустимого розміру ризику, що приходиться на одного позичальника;
- систематичне спостереження та контроль за ризиками зі сторони керівництва;
- ефективне забезпечення страхування кредитів.

Методи управління кредитним ризиком:

1. лімітування кредитів - встановлення сум максимальної заборгованості по позикам конкретному позичальнику;
2. проведення маркетингу ринку кредитних ресурсів;
3. прогнозування стану ринку кредитів;
4. диверсифікація кредитів – розповсюдження кредитування шляхом надання:
  - менших сум кредитів максимальному колу незалежних клієнтів;
  - кредитів, різних по термінам погашення, по призначенню, по виду забезпечення, по способам визначення процентної ставки за кредит;
  - кредитів для різних галузей народного господарства.
5. страхування - в випадку неплатоспроможності боржника погашення заборгованості по наданому кредиту бере на себе страхова компанія.
6. встановлення різних процентних ставок по кредиту в залежності від величини ризику.
7. інтелектуальні експертні оцінки - комплексний підхід до рішення задач управління кредитним ризиком на всіх етапах кредитної угоди.

Кредитна спілка повинна періодично розраховувати та планувати нормативи надійності своєї роботи з метою запобігання банкрутству.

Позика членам спілки надається на підставі діючого законодавства на умовах визначених статутом .

Спілка повинна постійно переглядати свою кредитну політику у відповідності зі змінами ринкових умов. Кредитна політика складається з загальних напрямів прийняття рішень по вибору надійного позичальника, обсягу та терміну кредиту. Ці напрями в подальшому реалізуються управлінським апаратом. На рис.1. наведена послідовність кредитної політики та взаємозв'язок її етапів.

Рис. 1. Структура формування кредитної політики кредитної спілки.

Ефективність фінансово-кредитного забезпечення - це складна функція, яка залежить, з однієї сторони, від порядку надання кредитного ресурсу, а з іншої, від виробничого процесу, в якому цей ресурс використовується. При оцінці ефективності сільськогосподарського кредиту необхідно виходити з того, що процес видачі кредитних ресурсів та погашувальні платежі розподілені в часі. Тому для співставлення потоків слід оцінити їх сумарну вартість на певний момент часу, наприклад, на початок кредитування.

Процес оцінки може бути розподілений на чотири етапи. На першому етапі визначаються періоди здійснення кредитного процесу. На другому етапі визначається величина позики. На третьому етапі визначаються оптимальні потоки доходів від використання кредиту. На четвертому етапі визначається ефективність кредитування.

Таким чином, забезпечення механізму фінансової безпеки кредитної спілки слід починати з оцінки фінансових потоків (виявлення джерел грошових ресурсів, співвідношення процесів споживання та накопичення) та підбору потенційних членів цього процесу.

Дуже важливо також визначити можливі територіальні межі, характер зайнятості населення в даному регіоні (фізичних та юридичних осіб, як правило, з сфери малого підприємництва), виявити мотиви, визначаючі потребу в організації кредитної спілки. Необхідно також з'ясувати ситуацію з матеріально-технічним забезпеченням створюємої організації. Необхідно підібрати приміщення та устаткування, що відповідають характеру діяльності кредитної спілки.

При позитивній динаміці фінансових ресурсів в обраному регіоні, наявності зацікавлених осіб, потенційних джерел кооперації та умов технічного забезпечення слід розробити технічно-економічне обґрунтування діяльності кредитного кооперативу, в якому розраховуються організаційні витрати, розмір пайового капіталу та джерел його формування. Одним з основних мотивів створення кооперативу є наближення процесів накопичення тимчасово вільних коштів учасників та використання цих коштів для кредитування в межах кредитної спілки.

Сприяння розвитку кредитних спілок вважається пріоритетним напрямком розвитку фінансово-кредитних відносин багатьма дослідниками та задекларовано в різних державних програмах. Разом з цим, конкретні заходи державної допомоги не визначені:

- створення нормативно-методичної та інформаційної бази;
- законодавче закріплення можливості надання позик кредитною спілкою підприємствам малого та середнього бізнесу;
- проведення роз'яснювальної роботи серед населення та відповідна його підготовка до роботи в кредитних спілках в якості пайовиків та менеджерів;
- забезпечення гарантій залучених коштів населення.

При їх розв'язанні небанківські кредитні установи, засновані на кооперативних принципах самопомоги та самоуправління, зможуть вирішити свої фінансові проблеми без державної підтримки та зіграти вирішальну роль в прискоренні та розповсюдженні підприємництва, розвитку фермерських господарств, підприємств торгівлі та сервісу в сільській місцевості.

Висновки.

Ефективність управління значною мірою залежить від того, які методи використовуються. На нашу думку, метод управління фінансовою безпекою — це спосіб впливу на джерела і чинники загроз (небезпек) підприємництву з метою їх мінімізації або нейтралізації.

Метою системи безпеки є своєчасне виявлення і попередження як зовнішніх, так і внутрішніх загроз, забезпечення захищеності підприємства і досягнення ним поставленої мети. Виконання поставлених цілей можна досягнути на основі вирішення комплексу завдань:

- прогнозування і виявлення потенційних небезпек;
- класифікація їх за величиною можливих витрат;
- знаходження способів і ресурсів для запобігання, послаблення і ліквідації наслідків їх впливу

Для цього потрібно оцінити економічний потенціал підприємства, ефективність його використання, звернути увагу на надійність кадрового потенціалу і, перш за все, на тих, хто має доступ до інформації, яка є комерційною таємницею; приймає відповідальні ризиковані рішення. А також слід оцінити стан фінансової, інформаційної, техніко-технологічної, кадрової, політико-правової, силової, екологічної та ринкової складових безпеки підприємства.

Список використаних джерел.

1. Закон України “Про кредитні спілки” від 20 грудня 2001р. № 2908-III; з останньою поправкою від 10.07.2003 № 1096-IV.
2. Калина А.В. Економіка підприємства: навчальний посібник / Калина А.В., Котвицький А.А., Стожок О.З.- К.: Знання України, 2007.- 324с.

3. Ковалев В.В., Волкова О.Н., Грищенко Е.М. Анализ хозяйственной деятельности предприятия. - М.: ПБОЮЛ, 2000.- 424с.
4. Лапин Е.В. Экономический потенциал предприятия: Монография. - Сумы: ИТД «Университетская книга», 2002. - 310с.
5. Ященко Б.В. Екологізація управління теплоенергетичним комплексом в умовах корпоратизації: Автореферат дисертації кандидата економічних наук: 08.08.01, Сумський державний університет.- Суми, 2001.-20с.

Грищенко Е.И. Обеспечение финансовой безопасности деятельности кредитных союзов.

Проанализирована система факторов, обеспечивающих финансовую безопасность кредитных союзов.

Ключевые слова: финансовая безопасность, кредитный союз, риск, угрозы, факторы обеспечения финансовой безопасности.

Gritsenko L.I. Providing of financial safety of activity of credit unions.

The system of factors which provide financial safety of credit unions is analysed.

Keywords: financial safety, credit union, risk, threats, factors of providing of financial safety.

Грищенко Олена Іванівна - кандидат економічних наук, старший викладач кафедри обліку і аудиту ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України».